

tanituanyoc, tanituánjoc, tanituánjokat, tanituan'

A VIZSOLYI BIBLIA SZÁMÍTÓGÉPES VIZSGÁLATA
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A [ɲ] HANG INGADOZÓ JELÖLÉSÉRE

Kiss Gábor
Magyar Tudományos Akadémia
Nyelvtudományi Intézet

I. Bevezetés

A Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének határozata alapján 1984-ben a Nyelvtudományi Intézetben számítógépek felhasználásával megindult "A magyar irodalmi és köznyelv nagyszótára (1533--1990)" munkálat. A tervek szerint a munkálat során 13 millió szövegszót gépelnek be a számítógépekbe. (Papp--Hexendorf 1985, Kiss--Pajzs 1989). A 13 millió szövegszóból 1 millió XVI. századi nyomtatványokból kerül be a vizsgálandó korpuszba. A szövegek számítógépes rögzítése 1986 tavaszán kezdődött meg.

II. Vizsgálatunk célkitűzései

A "nagyszótár" eddigi munkálatai közben már rögzítettek a Vizsolyi Biblia evangéliumait. Károli Gáspár idén négyszáz éves bibliafordítása kiemelkedő állomás nyelvünk sztenderdizálódásában, hatása semmilyen más művel nem mérhető össze (Benkő 1988, 255; Bottyán 1982, 53--9). Előttünk már számosan vizsgálták irodalmi, nyelvészeti szempontokból.

Jelen dolgozatunkban szeretnénk bemutatni (mintapéldának felhasználva a Lukács evangéliuma szövegét), hogy:

1. A korszerű technika adta lehetőségek (számítógépek, hatékony számítógépes programok) milyen segítséget nyújthatnak a nyelvész kutató számára.

2. Továbbá kissé részletesebben megvizsgáljuk a Lukács evangéliumában található [ɲ] hangok jelölési változatait.

III. 1. A lexikográfiai vizsgálat menete

Célszerűnek tartjuk, hogy bemutassuk azokat a lépéseket, amelyeket a számítógépes feldolgozás során tettünk meg, felhíva tisztelt nyelvésztársaink figyelmét arra, hogy

a "nagyszótár" munkálatai során a számítógépbe begépeltek szövegek más nyelvészeti kutatások kincsesbányáját is jelenthetik.

A munkánkat mindvégig IBM/XT számítógépen végeztük.

Mint már említettük, vizsgálódásunk tárgya a Nyelvtudományi Intézetben a lexikográfiai és lexikológiai osztályon a "nagyszótár" munkálatai során rögzített Vizsolyi Biblia Lukács evangéliuma. A bibliafordítást VolksWriter nevű szövegszerkesztővel gépelték be IBM/XT számítógépbe. Az osztályon használatos "rögzítési utasítás" szerint a magyar nyomtatványok ún. kibővített Prószéki kódban kerülnek rögzítésre. Ez azt jelenti, hogy a rögzítés során a "magyar" betűket az angol ábécé betűinek és számjegyek kombinációjával kialakított kódban gépelték be a számítógépbe. Bemutatjuk Lukács evangéliuma első néhány sorának másolatát (1. ábra), valamint ugyanannak a részletnek a számítógépben lévő formáját (2. ábra).

Feldolgozásunk első lépéseként a 2. ábrán látható formájú szöveget -- a számítógép (a billentyűzet, a képernyő, a nyomtató) karakterkészletének figyelembevételével -- "visszatranszformáltuk" az eredeti szöveg betűképeihez hasonló formátumra. A kódok visszaalakítását a WordPerfect 5.0 szövegszerkesztő program ún. "macro" programozási lehetőségeit kihasználva hajtottuk végre. A fent bemutatott szövegrészletet a visszatranszformálás után a 3. ábra tartalmazza.

Az evangélium lexikográfiai vizsgálatát WordCruncher általános célú szövegfeldolgozó, konkordancia és szótárkészítő programcsomag segítségével végeztük el. A feldolgozandó szövegrészt a programcsomag IndexETC programjával készítettük elő (indexeltünk) úgy, hogy a szövegben jeleket helyeztünk el az egyes szavak (kikeresett jelenségek) helyének meghatározása céljából. Mi a lokalizációs jeleket az evangéliumban lévő betűkódok visszatranszformálását követően szintén a WordPerfect programmal helyeztük el. A WordCruncher hármasmélységű beosztást engedélyez, így az evangélium eredeti felosztását: a) evangélium, b) rész, c) vers követve helyeztük el jeleinket. A 3. ábrán ilyen jelek a /bLc, /c, /p.

SZENT LVCATS IRAS SA SZERINT VALO EVANGELIVM.

ELSŐ RESZ.

M IVEL hogy sokan kezdetec rend szerint meg irni, azoknac a dolgoknak meg beszállését, mellyec mi nálunc mindenestől foguan bizonyosoc.

21 Az mint mi nekünc előnkbe adtác, az kic eleitől fogua szemmel látói, és szolgálói voltanac az igénc.

3 Azért tettéc énnékemis, ki mindenestől fogua, mindeneknél iól végére mentem eleitől fogua, hogy azokról tenéked rend szerint íréc ió Theophile.

4 Hogy meg tudhassád azoknac az dolgoknak valóságos igazságát, mellyeket hallottál.

5 Vala az Iudça tartományának királyának, a Herodesnek idejében egy Pap, kinec Zachariás vala neuc, Abiának rendéből való: Annac pedig felesége, Aaron Papnac leáni közzül való vala: kinec neuc Ersebet vala.

Zacharias
pap és Er-
sebet asszon,
keresztelő sa-
nos süleij-

1. ábra A Vizsolyi Biblia Lukács evangéliuma kezdetének másolata

SZENT LVCATS IRASA SZERINT VALO EVANGELIVM. # (1 ELSO20 RESZ.)1 #/ 1 (1 MIVEL)1 hogy s43okan kezdettec rend s43z40errint meg irni, azoknac a4 dolgoknac meg bes43z40eillels43eit, mellyec mi nallunc mindenes43to201 foguan bizonyos43oc. #/ 22 (!) Az mint mi nelku20nc elo20nkbe addalc, az kic eleito201 fogua s43z40emmel laltoli, els s43z40olgali voltanac az igelne. #/ 3 Azeirt tettzelc elnelkemis, ki mindenes43to201 fogua, mindenekne ioll velgelre mentem eleito201 fogua, hogy azokro11 te nelked rend s43z40erint irnelc iol Theophile. #/ 3 Hogy meg tudhas43s43ad azoknac az dolgoknac valols43algos igas43s43alga1t, mellyeket hallottall. #/ 5 (9 Zacharias Pap, els Ers43ebeth as43z40s43z40on, Kereztelo20 Ianos s43z40u20leij.)9 Vala az Iude33a tartomalnynalnc kirallyalnc, a4 Herodes43nec ideielben egy Pap, kinec Zacharials vala neue, Abialnac rendelbo201 valo: Annac pedig feles43e1ge, Aaron Pappnac lealni ko20zzu201 valo1 vala: kinec neue Ers43ebet vala.

2. ábra Az evangélium formája a számítógépen a "nagyszótár" munkálatai keretében rögzítve

/bLc/cl/p1 MIVEL hogy fokban kezdettec rend Rerint meg irni, azoknac a dolgoknac meg beRelléfét, mellyec mi nallunc mindeneftől foguan bizonyofoc. /p2 Az mint mi nekunc elonkbe adtac, az kic eleitől fogua Rimmel látói, és Rolgái vóltanac az igéne. /p3 Azért tettzéc énnékemis, ki mindeneftől fogua, mindenekne iól végére mentem eleitől fogua, hogy azokról te néked rend Rerint irnéc ió Theophile. /p4 Hogy meg tudhaffad azoknac az dolgoknac valófágos igaffágát, mellyeket hallottál./p5 (9 Zacharias Pap, és Erfebeth aRRon, Kereztelő Ianos Rüleij.)9 Vala az Iudéa tartományánac királyánac, a Herodefnecec ideieiben egy Pap, kinec Zachariás vala neue, Abiánac rendéből való: Annac pedig felefege, Aaron Pappnac leáni közül való vala: kinec neue Erfebet vala.

3. ábra Feldolgozásunkhoz a betűkódok visszatranszformálásával nyert evangéliumi részlet

Az IndexETC program a következő jellemző adatokat szolgáltatotta a Vizsolyi Biblia Lukács evangéliumáról:

a szövegszavak száma: 25661
a szóalakok száma: 6513
karakterek száma: 126733
a részek száma: 24
a versek száma: 1150

Az IndexETC program előállított egy szó-listát, amelyben az előforduló szövegszavak ábécérendben követik egymást, feltüntetve, hogy az egyes szövegszavak hányszor fordultak elő. (Itt jegyezzük meg, hogy a program rugalmasságára mi sem jobb bizonyíték, mint az, hogy a felhasználója önmaga definiálhatja az ábécét, amely magyar -- különösen XVI. századai -- szövegek esetében milyen praktikus.) A 4. ábrán ennek a szó-listának az ü és a v' betűkkel kezdődő elemeit mutatjuk be. (A v' jelen esetben [u:] hangértékű.)

előf. szövegszó	előf. szövegszó	előf. szövegszó
5 ül	5 üluén	4 üzöc
5 üle	1 ülvén	1 v'gj
1 ülénec	2 ünnepnec	22 v'gy
1 üléf	1 üres	1 v'ntafson
2 üléft	3 üreffen	1 v't
2 üll	1 üffed	1 v'tac
5 üllly	1 üté	1 v'tadat
1 üllyetec	1 ütéfeket	1 v'tait
1 ülnec	1 üti	1 v'takra
2 ülnec	1 ütközic	1 v'tára
1 ülnénc	1 ütközött	2 v'tát
1 ülni	1 ütközzéc	1 v'ti
1 ülö	3 ütött	10 v'ton
1 ülött	3 üz	3 v'tra
2 ült	1 üzéc	1 v'tról
2 ültec	2 üznc	1 v'tzáinkon
1 ülteffétec	1 üznc	2 v'tzáira
1 ülteti	1 üzni	

4. ábra A Lukács evangélium szövegszó listájából az ü és v' kezdetű szavak

Ez az ábécébe rendezett szólista alapjául szolgálhat egy szövegszó gyakorisági listához. Ennek a gyakorisági listának az elkészítéséhez újabb programokat kell felhasználnunk. Mi a listát a dBASE IV adatbázis-kezelő programba emeltük be, egy alkalmas rekord kép meghatározása után az 5 APPEND from LISTA type SDF parancs segítségével. Ezt követően a dBASE program SORT parancsa segítségével az előfordulást jelölő mező alapján rendeztük csökkenő gyakorisági sorrendbe a listát, majd a COPY TO GYAKLIST type SDF paranccsal másoltuk át szöveges file-ba. Ennek a szóalak gyakorisági listának az első 50 elemét láthatjuk az 5. ábrán.

előf.	szövegszó	előf.	szövegszó	előf.	szövegszó
1. 2311	az	18. 149	én	35. 78	néktec
2. 878	és	19. 145	kic	36. 75	iften
3. 680	meg	20. 144	azt	37. 75	ne
4. 506	ö	21. 144	ez	38. 73	de
5. 448	pedig	22. 140	ötet	39. 72	azért
6. 444	vala	23. 125	egy	40. 72	annac
7. 425	es	24. 123	mind	41. 72	Iefus
8. 391	hogy	25. 119	fel	42. 69	néki
9. 355	el	26. 110	nékiec	43. 65	minden
10. 321	nem	27. 110	mi	44. 65	mint
11. 285	ki	28. 104	be	45. 63	Iftenec
12. 238	monda	29. 103	ti	46. 61	Christus
13. 212	vólna	30. 97	ha	47. 58	való
14. 182	à	31. 92	vagyon	48. 56	azoc
15. 175	mert	32. 91	ezt	49. 55	melly
16. 174	mikor	33. 84	monduán	50. 54	nagy
17. 173	te	34. 84	vólt		

5. ábra A Lukács evangélium leggyakoribb 50 szövegszava csökkenő gyakorisági sorrendben

A magyar nyelv jellegéből adódóan a szavak vége igen csak izgalmas a kutató számára, ezért úgy gondoltuk, készítünk egy ábécébe szedett atergó listát is a szövegszó listából kiindulva. Az ábécébe szedett atergó listát a következő lépésekben készítettük el:

a) a szó-lista "magyar" (kettős) betűit a WordPerfect 5.0

szövegszerkesztő programmal kicseréltük az "angol" betűk és a számok alkalmas kombinációjára, (a szóvég felől kiinduló ábécébe rendezés miatt)

b) ezeket a szavakat az erre a célra megírt TUKROZ nevű, TURBO PASCAL 5.0 nyelven megírt programmal tükröztük. (pl. kezeiteket -- teketiezek);

c) a tükrözött szavak listáját beemeltük a dBASE V programba, a SORT paranccsal ábécébe rendeztük a listát, majd a rendezett listát visszatettük egy szöveges típusú file-ba,

d) ennek az ábécébe rendezett listának a szavait visszatükröztük (teketiezek -- kezeiteket) ismét az előbb már használt PASCAL program segítségével.

Nem állítjuk, hogy ez egy egyszerű műveletsor volt, de úgy gondoljuk, hogy a kapott atergó lista igen hasznos információkkal szolgál. A 6. ábrán az atergó listának azt a részletét mutatjuk be, amely a -tanac, -tenec, -and, end, végződésű szavait tartalmazza, kiegészítve azzal a 18 szóalakkal, melyekben a "-" jellel a magánhangzón jelölték a szóvégi [n] hangot.

előf. szövegszó előf. szövegszó előf. szövegszó

1	adtanac	1	tagadand	1	tiRtátala'
1	hadtanac	1	mondand	1	tiztátala'
1	alitanac	2	haland	1	ólthatatla'
1	Roritanac	1	valland	1	Rabadúlua'
1	raktanac	1	Róland	1	gyönyörűfége'
3	kiáltanac	1	Rólánd	1	töruenibe'
1	hóltanac	1	kérdend	1	öltözetbe'
1	Róltanac	6	leiend	4	minde'
4	vóltanac	1	kelend	2	elle'
1	eppitenec	3	ménend	13	ne'
2	tölttenec	2	rend	3	hane'
1	Rültanec	1	térend	2	migne'
2	teremtenec	2	veRtend	1	léRe'
4	mentenec	5	iöuend	1	mége'
2	intanec	1	yöuend	1	mondo'

2	t̄ertenec	1	vagjo'
1	vetettenec	1	azoko'
3	l̄ötteneç	1	mikoro'
1	t̄ötteneç		

6. ábra A szövegszavak atergő listájából a -tanac, -tenec és az -and, -end, végződésű szavak, valamint a szóvégi magánhangzón a nazalizáltságot jelölő szavak

A Lukács evangéliuma szó-listái (1. szövegszó-lista ábécében, 2. gyakorisági szóalak lista, 3. atergő lista -- hátulról -- ábécébe szedve) után bemutatjuk a WordCruncher programcsomag ViewETC programja segítségével előállítható konkordancia-listát. A számítógéppel előállított konkordancia-listák célszerűségére Papp Ferenc már 15 évvel ezelőtt felhívta a figyelmet (vö. Papp 1975). A ViewETC program megmutatja a szólistából kiválasztott szó szövegkörnyezetét. Amennyiben egy szövegszó több helyen is előfordul, az előfordulások környezetét egymás alatt sorolja fel. Sőt a ViewETC lehetőséget ad sok egyéb szolgáltatás mellett arra, hogy kikerestessük akár több szó együttes előfordulását is a vizsgálandó szövegtörzsből. Mi most a Biblia rá-, reá-, reiá- kezdetű szavainak konkordanciáját mutatjuk be a 7. ábrán.

III. 2. A [ɾ] hang jelölése

A Vizsolyi Biblia hangjelölési rendszerét Szathmári István és Molnár József foglalta össze táblázatos formában is (Szathmári 1968, 107; Molnár 1976, 272--5). A bibliafordításban használatos helyesírási gyakorlatot, a hangok jelölésmódjait bemutató táblázatokat szemlélve néhány hangnál ([ʃ, ɾ]) négy variánst is látunk. Ez a tény -- hogy egy-egy hangot többféleképpen is jelöltek -- ellentétesnek látszik a Vizsolyi Biblia sztenderdizáló hatásával. A fent említett táblázatokban az egyes hangjelölési variánsok mellett a "ritk." (ritka) megjegyzést találjuk:

	hangok	jelek
Szathmári	[ʃ]	gy, g' (ritk.), gj (ritk.), gi (ritk.)
	[ɾ]	ny, n', nj (ritk.), ni (ritk.)
Molnár	[ʃ]	gy, g', gi, ggy
	[ɾ]	ny, nny, n'

Lukács:

23:28	köeti. Iefus pedig ö	ráioc	fordulóán, monda: Ierufálemnec
21:34	miatta, és nagy hértelen	rátoc	iöijön az az nap. Mert mint
10:35	erre, és valamit ezen fellül	reá	költeß, én mikor meg tereñdec
19:35	vehmére vetuén, Iefuft	reá	helheztetéc. Es mikoron ö
22:56	hogj az tüznél ülne, Bemeit	reá	vetuén monda: Ezis ö véle vala
1:35	nécie: Az Bent lélec Bál te	reád,	és az magaffágban lakozó
1:12	háborodéc, és félelem eféc ö	reáia.	Monda pedig az Iftenec
7:13	vala ö véle Es az Wr ö	reáia	tekintuén, könyörüle rayta, és
11:22	valaki ö nálanál erőffeb ö	reáia	iöuén, ötet meg gjözendí,
13:13	az te betegfégedből. Es	reáia	veté az ö kezeit, és azonnal
20:19	az irás tudóc az ö kezeket ö	reáia	vetni azon órában, de féleñec,
9:55	czelekedett? De az Iefus	reáioc	fordulóán meg dorgálá öket,
1:25	napokban, mellyekben Bemeit én	reám	veté, hogy el venné én róllam
22:53	ti kezeiteket nem vetettétec én	reám.	De ez amaz ti órátoc, és az
10:11	Még az portis az melly mi	reánc	ragadott az ti vároftokból itt
23:30	az hegyeknec, effetec mi	reánc,	és az halmoknac, buritfatoc el
10:6	marad, hogy ha nem leiend, ti	reátoc	tér. Vgyan azon házban
16:11	nem vóltatoc, kitfoda bizná	reátoc	igaz gazdagfágot?
16:12	mi tijétec kitfoda bizná azt	reátoc?	Egy Bólgais nem Bólgálhat
24:49	Es imé én el küldöm ti	reátoc	az én atyámnac igéretit, ti
1:48	nem vetet el engemet hanem	reiam	tekintett. Mert meg tekinté
4:23	azt mondhattac volna. Te mi	reianc	haragból hogy tegedet be nem
1:9	Az Papi tißtñec rendi Berint,	reia	iutá az Ber, hogy az Wrnac
3:22	ábratban mint egy galamb, ö	reia,	és Bózat lenne menyből, ezt
4:20	Bemec az Synagogában ö	reia	függesztetec vala. Es
5:1	ES lön hogy mikor az fokafág	reia	Borúlna az Iften beßédéñec
23:34	pedig az ö ruháit vetéñec	reia	forfot. Es az köffég áll
18:5	Babaditom ötet, hogy Büñtelen	reiam	iáruán ne v'ntafson engemet.
3:7	mutatta meg néktec, hogy à	reiatoc	köuetkezendö haragot el
21:12	De mind ezeknec elötte kezeket	reiatoc	vetic, és titeket kergetñec,

7. ábra A Vizsolyi Biblia Lukács evangéliumában található rá-, reá-, reia- kezdetű szavak konkordanciája

A [r] hang jelölése nyelvünkben igen problematikus volt minden időben. Írásbeliségünk kezdetéről így ír Kniezsa István: "az esetek nagy többségében a [r]-t n-nel jelölték, de fel-feltűnik egyéb jelölés is, de csak szórványosan. Sohasem tudott egyik sem rendszeresé lenni" (vö. Kniezsa 1928, 25). Helyesírásunk történetét a könyvnyomtatás koráig tárgyaló műve 15 betű- és jelkombinációt mutat be a [r] jelölésére (Kniezsa 1952, 194).

Célul tűztük ki, hogy a számítógép adta lehetőségek felhasználásával szemügyre vegyük a [r] hang jelölésének variánsait, a Vizsolyi Biblia Lukács evangéliumában, és így számszerű adatokkal szolgálhassunk Szathmári István kissé szubjektívnek tűnő "ritka" minősítései helyett.

Vizsgálódásunk alapját a korábbiakban bemutatott listák alkották. Ezekből gyűjtöttük össze, a WordPerfect program "macro" programozási lehetőségeit kihasználva azokat a szavakat, melyekben szerepel a [ɲ] hang; ny, nj, ni, n', ny, nny betűkkel, jelekkel jelölve. Manuális beavatkozásra volt szükség az ni-t tartalmazó szavak esetében. A listából töröltük azokat az elemeket, amelyekben a ni betűkombináció nem jelölhet [ɲ] hangot (pl. tanítani). Ugyanis E. Abaffy Erzsébet a [ɲ] ni-vel való jelöléséről így ír a XVI. századi missziliseket vizsgálva: "Az i, y, i elmaradása a megfelelő az n, vagy a g betű mellől érthető..., ha a szóban i hang következik, a jésítő jel után ugyanis általában nem írták ki az újabb betűt az i jelölésére" (E. Abaffy 1969, 48).

Az összegyűjtött szavakban lévő [ɲ] jelöléseket a HANGSTAT nevű TURBO PASCAL programmal számoltattuk össze. A számolás eredményét a 8. ábrán közöljük.

a [ɲ] jele	a szóban elfoglalt pozíció			összesen
	szó elején	szó bels.-ben	szó végén	
ny	36 / 43	110 / 188	14 / 36	160/266
nj	1 / 1	4 / 5	3 / 3	8/ 9
ni	9 / 12	29 / 49	12 / 48	50/109
n'	0 / 0	25 / 45	4 / 7	29/ 52
ñy	0 / 0	3 / 4	0 / 0	3/ 4
nny	0 / 0	30 / 45	0 / 0	30/ 45
összesen	46 / 56	201 / 336	33 / 94	280/486

8. ábra A Vizsolyi Biblia Lukács evangéliumában a [ɲ] hang jelölésének változatai és az előfordulások száma (szóalak/előfordulás)

Tanulmányunk függelékében felsoroljuk (a lelőhelyet is feltüntetve: "bibliai rész:vers" formában) a [ɲ]-t tartalmazó, vizsgált szavakat. Bízunk benne, hogy további kutatások alapjául is szolgálhat a szó-lista.

FÜGGELEK:

A Vizsolyi Biblia Lukács evangéliumában az ny és az nny hangok jelölése:

1.1. ny szó elején 36 szóalak, 43 előfordulás

nyakába (1) Lc-17:2 // nyakára (1) Lc-15:20 // nyallyác (1) Lc-16:21 // nyaualyaknac (1) Lc-5:18 // nyaualyáit (1) Lc-16:25 // nyáia (2) Lc-8:32,33 // nyáioc (1) Lc-2:8 // nyár (1) Lc-21:30 // nyelue (1) Lc-1:64 // nyeluemet (1) Lc-16:24 // nyereféggel (1) Lc-19:23 // nyeri (1) Lc-9:25 // nyert (2) Lc-19:16,18 // nyilatkozéc (1) Lc-1:64 // nyilatkoznéc (1) Lc-3:21 // nyilatkoztatni (1) Lc-12:2 // nyöltz (3) Lc-13:4,11,16 // nyöltzad (3) Lc-1:59; 2:21; 9:28 // nyöltzuan (1) Lc-2:37 // nyöltzuant (1) Lc-16:7 // nyom (1) Lc-8:45 // nyomatic (1) Lc-3:5 // nyomatott (1) Lc-6:38 // nyomorufagnac (1) Lc-9:58 // nyomorufagokat (1) Lc-21:23 // nyomorufagoknac (1) Lc-5:18 // nyomorufogokon (1) Lc-13:1 // nyomta (1) Lc-13:4 // nyoboláiát (1) Lc-5:25 // nyoboláiadat (1) Lc-5:24 // nyugatról (2) Lc-12:54; 13:29 // nyugodalmat (1) Lc-11:24 // nyugodgjal (1) Lc-12:19 // nyugouánac (1) Lc-23:56 // nyuuts (1) Lc-6:10 // nyuytuán (1) Lc-5:13 //

1.2. ny szó belsejében 110 szóalak, 188 előfordulás

anya (1) Lc-17:1 // Anyá (1) Lc-11:52 // anyád (1) Lc-8:20 // anyádat (1) Lc-18:20 // anyám (1) Lc-8:21 // aBonnyal (1) Lc-1:56 // aBonya (1) Lc-11:31 // árnyékában (1) Lc-1:79 // árnyékoz (1) Lc-1:35 // árnyékoza (1) Lc-9:34 // bárányokat (1) Lc-10:3 // Bizonyára (2) Lc-4:23; 11:48 // bizonyofoc (1) Lc-1:1 // bizonyfága (1) Lc-7:40 // bizonyfágot (3) Lc-4:22; 8:26,41 // edén'nyel (1) Lc-8:16 // erBénve (1) Lc-22:36 // erBényeket (1) Lc-12:33 // fenyegetuén (1) Lc-9:21 // fenyeffeggel (1) Lc-17:20 // fényes (2) Lc-23:11; 24:4 // föfuényec (1) Lc-16:14 // gyönyörködgjél (1) Lc-12:19 // gyönyörkődic (1) Lc-19:41 // gyönyörüfégbé~ (1) Lc-7:25 // gyönyörüfégektől (1) Lc-8:14 // hanyotlott (1) Lc-24:29 // kaponyánac (1) Lc-23:33 // kenyereckel (1) Lc-15:17 // kenyereket (1) Lc-9:16 // kenyeret (7) Lc-6:4; 9:3; 11:5,11; 14:15; 22:19; 24:30 // kenyerett (1) Lc-7:33 // kenyerünket (1) Lc-11:3 // kenyerünknel (1) Lc-9:13 // kenyérnec (1) Lc-24:35 // kenyérrrel (1) Lc-4:4 // kenyérré (1) Lc-4:3 // könyörgeni (1) Lc-18:1 // könyörges (1) Lc-22:38 // könyörgefenec (1) Lc-22:32 // könyörgefnel (1) Lc-22:41 // könyörgeffel (1) Lc-6:12 // könyörgeft (1) Lc-18:9 // könyörgénc (1) Lc-4:38 // könyörgéfed (1) Lc-1:13 // könyörgéft (1) Lc-11:1 // könyöröguen (1) Lc-23:34 // könyörüle (1) Lc-7:13 // könyörületeffégre (1) Lc-10:33 // könyörüll (4) Lc-16:24; 17:13; 18:38,39 // könyörült (1) Lc-10:37 // könyuedet (2) Lc-16:6,7 // könyuet (2) Lc-4:17,20 // könyuében (2) Lc-3:4; 20:42 // könyuét (1) Lc-4:17 // környekezte (1) Lc-8:29 // környül (15) Lc-1:57,59; 2:9,21,21; 4:14,37; 5:36; 6:10; 7:17; 8:37; 9:12; 19:43; 21:20,35 // környüle (2) Lc-12:1; 22:49 // környüled (1) Lc-19:43 // leánya (4) Lc-1:38; 2:36; 8:42; 12:53 // leányánac (1) Lc-1:48 // leányod (1) Lc-8:49 // leányokat (1) Lc-12:45 // leányom (1) Lc-8:48 // menybe (4) Lc-2:15; 9:16; 24:51,51 // menyben (5) Lc-6:23; 10:20; 11:2; 15:7; 19:38 // menyből (3) Lc-3:22; 20:5; 22:43 // menye (2)

Lc-12:53,53 // menyegzői (1) Lc-14:8 // menyei (1) Lc-12:54 // menyekben (1) Lc-11:2 // menyeközönc (1) Lc-12:36 // menyére (1) Lc-22:41 // menyéuel (3) Lc-11:13; 12:24,28 // Menyéuel (1) Lc-16:5 // menyi (2) Lc-11:8; 17:6 // menyorBágban (2) Lc-12:33; 18:22 // mindnyáian (13) Lc-1:63; 2:47; 4:22,28; 8:40,45,52; 9:17,43; 13:5,27; 22:70; 23:49 // pogányoknac (1) Lc-21:24 // pogányoc (2) Lc-12:30; 24:47 // pogányoknac (1) Lc-21:24 // pogányokon (1) Lc-22:25 // pogányoktól (1) Lc-21:24 // pogányoktul (1) Lc-21:24 // Begényec (1) Lc-6:20 // Begényeket (2) Lc-14:13,21 // Begényeknek (4) Lc-4:18; 7:22; 18:22; 19:8 // tani4tuányoc (1) Lc-9:12 // tanituányoc (1) Lc-10:1 // tanituányoc (4) Lc-8:1; 9:18; 10:17; 18:15 // tanituányokat (1) Lc-18:31 // tanituányokatis (1) Lc-10:1 // tanituányoknac (2) Lc-9:16; 24:9 // tanituányokra (1) Lc-10:23 // tanituányom (3) Lc-14:26,27,33 // tartomány (1) Lc-8:37 // tartományába (2) Lc-2:4; 8:26 // tartományában (3) Lc-1:65; 3:1; 21:21 // tartományából (1) Lc-6:17 // tartományánac (1) Lc-1:5 // tartományba (1) Lc-19:12 // tartományoknac (1) Lc-4:37 // tikmonyat (1) Lc-11:12 // tornyot (1) Lc-14:28 // törüenye (1) Lc-5:12 // törüenyec (1) Lc-5:36 // törüenye (2) Lc-2:22,39 // törüényében (3) Lc-2:23,24; 24:44 // tudományán (1) Lc-4:32 // vigvaznyoc (1) Lc-12:42 //

1.3. ny szó végén 14 szóalak, 36 előfordulás

aBony (6) Lc-1:24,36,41,41; 2:36; 15:9 // bizony (4) Lc-5:26; 7:16,26; 11:51 // Bizony (8) Lc-7:16; 12:44; 13:35; 18:17,29; 21:32; 22:59; jöueuény (1) Lc-24:18 // köny (2) Lc-7:38,44 // legény (2) Lc-5:34,35 // leány (1) Lc-22:56 // meny (1) Lc-17:19 // pogány (3) Lc-2:32; 18:32; 21:25 // Begény (1) Lc-21:3 // tétemeny (1) Lc-14:12 // torony (1) Lc-13:4 // törüeny (1) Lc-22:44 // törüény (4) Lc-11:46,52; 14:3; 16:16 //

2.1. nj szó elején 1 szóalak, 1 előfordulás

njomattatol (1) Lc-10:15

2.2. nj szó belsejében 4 szóalak, 5 előfordulás

leánját (1) Lc-13:16 // mindnjáian (1) Lc-13:3 // tanituánjoc (1) Lc-9:36 // tartománjánac (2) Lc-3:1,1 //

2.3. nj szó végén 3 szóalak, 3 előfordulás

aBonyj (1) Lc-1:7 // menj (1) Lc-4:35 // Begénj (1) Lc-21:2//

3.1. ni szó elején 9 szóalak, 12 előfordulás

nilatkozánac (1) Lc-24:31 // niláfát (1) Lc-4:18 // niluan (3) Lc-7:11,27; 22:44 // niluán (1) Lc-7:40 // nifd (1) Lc-13:25 // niffác (1) Lc-12:36 // nita (1) Lc-24:45 // nitotta (1) Lc-4:17 // nittatic (2) Lc-11:9,10 //

3.2. ni szó belsejében 29 szóalak, 49 előfordulás

annira (5) Lc-4:25; 5:7; 12:1; 13:11; 16:26 // annit (1) Lc-19:8 // bizonios (1) Lc-24:36 // bizonitani (1) Lc-7:47 // bizonittya (5) Lc-4:23; 18:35; 20:28; 22:8; 24:36 // bizonittyac (1) Lc-21:24 // ionij (1) Lc-14:23 // meniéber (1) Lc-13:34 // öfüéniekre (1) Lc-14:23 // öfüénit (1) Lc-3:4 // ingniéuel (1) Lc-12:25 // Bárnia (1) Lc-13:34 // tanituaniokat (2) Lc-24:25,51 // tanituanioknac (1) Lc-24:13 // tanituanit (1) Lc-7:18 // tanituánid (1) Lc-5:33 // tanituánidat (2) Lc-9:40; 19:39 // tanituánihoz (1) Lc-22:45 // tanituánijs (2) Lc-5:33; 22:39 // tanituánimmal (1) Lc-22:11 // tanituáninac (8) Lc-6:17; 9:14,43; 12:1,22; 17:1,22; 20:45 // tanituáninakis (1) Lc-16:1 // tanituániokat (1) Lc-24:33 // tanituánioknac (1) Lc-19:37 // tanituánira (1) Lc-6:20 // tanituánit (3) Lc-6:13; 9:1; 11:1 // tetemeniben (1) Lc-6:27 // töruenibe~ (1) Lc-5:36 // töruenieknec (1) Lc-6:6 //

3.3. ni szó végén 12 szóalak, 48 előfordulás

anni (2) Lc-8:8; 17:6 // afzoni (2) Lc-7:44,44 // aßoni (20) Lc-1:42; 7:12,28,37,39,50; 8:2,3,47; 10:38; 11:27; 15:8; 16:18; 17:35; 18:3,5; 20:32; 21:23; 24:10,24 // aßßoni (15) Lc-1:28; 4:26; 7:47; 13:11,12,21; 21:2; 23:27,27; 49,55; 24:1,1,9,22 // Aßßoni (1) Lc-22:57 // kereztieni (1) Lc-14:12 // kereztveni (1) Lc-6:27 // leáni (2) Lc-1:5; 23:28 // pogani (1) Lc-2:25 // tanituani (1) Lc-5:30 // tanituáni (11) Lc-5:33; 6:1; 7:11,18,18; 8:9,22; 9:54; 11:1; 19:29; 22:14 // tetemeni (1) Lc-17:12 //

4.1. n' szó elején 0 szóalak, 0 előfordulás

4.2. n' szó belsejében 25 szóalak, 45 előfordulás

an'ac (1) Lc-10:34 // barán'nac (1) Lc-22:7 // barán't (4) Lc-22:8,11,13,15 // bárfon'ba (1) Lc-16:19 // Bizon' (4) Lc-4:24; 12:5,37; 23:42 // bizon'fág (2) Lc-11:48; 22:71 // bizon'fági (1) Lc-24:48 // bizon'fágot (1) Lc-16:28 // bizon'fágúl (3) Lc-5:14; 9:5; 21:13 // erbén't (1) Lc-10:4 // leán'zó (1) Lc-12:53 // Leán'zo (1) Lc-8:54 // men'böl (1) Lc-20:4 // men'nec (2) Lc-10:21; 16:17 // Begén'fégéböl (1) Lc-21:4 // Bon't (1) Lc-1:40 // tartomán'ba (5) Lc-1:39; 4:14; 7:17; 15:13; 17:24 // tartomán'ban (5) Lc-2:8; 4:25;

15:14; 21:23; 23:44 // tartomán'ból (1) Lc-17:24 // tartomán'nac (1) Lc-15:15 // töruén'ben (1) Lc-10:26 // töruén'nec (3) Lc-2:27; 5:17; 16:17 // tudomán'nac (1) Lc-11:52 // völegén'nec (1) Lc-5:34 // (!) edén'nyel (1) Lc-8:16 //

4.3. n' szó végén 4 szóalak, 7 előfordulás

kitfin' (2) Lc-12:28,32 // tanituán' (2) Lc-6:40,40 // töruén' (3) Lc-7:30; 10:25; 11:45

5.1. ny szó elején 0 szóalak, 0 előfordulás

5.2. ny szó belsejében 3 szóalak, 4 előfordulás

aña (2) Lc-2:21; 12:53 // bizoñyal (1) Lc-22:59 // tetemeñyel (1) Lc-11:41

5.3. ny szó végén 0 szóalak, 0 előfordulás

6.1. nyy szó elején 0 szóalak, 0 előfordulás

6.2. nyy szó belsejében 30 szóalak, 54 előfordulás

annya (9) Lc-1:43,60; 2:33,43,48,51; 8:19; 12: 53; 24:10 // annyánac (3) Lc-1:15; 7:12,15 // annyának (1) Lc-2:34 // annyát (2) Lc-8:51; 14:26 // aBonnyal (1) Lc-1:56 // bizonnyal (2) Lc-9:27; 24:34 // Bizonnyal (1) Lc-23:2 // hánnyác (1) Lc-21:1 // ielennyécc (1) Lc-1:79 // kéuánnya (2) Lc-15:16; 23:8 // kéuánnyác (1) Lc-12:20 // könnyeb (2) Lc-5:23; 18:25 // Könnyeb (1) Lc-16:17 // köbönnyec (1) Lc-22:32 // mennyec (1) Lc-9:59 // mennyei (6) Lc-2:13; 8:18; 9:28; 11:13,16; 24:49 // mennyekben (1) Lc-2:14 // mennyel (2) Lc-13:31; 14:10 // mennyenec (2) Lc-21:21,21 // mennyetec (2) Lc-9:4; 17:23 // Mennyetec (2) Lc-10:3; 19:30 // mennyéuel (1) Lc-16:7 // mennýünc (2) Lc-8:22; 18:39 // Mennýünc (1) Lc-2:15 // nénnye (1) Lc-10:39 // nénnyeit (1) Lc-14:26 // ragadománnyal (1) Lc-11:39 // tetemennyel (1) Lc-8:41 // tudomannya (1) Lc-20:1 // vonnyon (1) Lc-12:58

6.3. nyy szó végén 0 szóalak, 0 előfordulás

Irodalom

- E. ABAFFY Erzsébet: XVI. századi nyugat-dunántúli misszilik helyesírásáról. NytudÉrt 62. Budapest 1969.
- BENKŐ Loránd: A történeti nyelvtudomány alapjai. Budapest 1988.
- BOTTYÁN János: A magyar biblia évszázadai. Budapest 1982.
- KISS Lajos--PAJZS Júlia: A magyar irodalmi és köznyelv nagy szótára (1533--1990). MNy LXXXV, 1989, 129--40.
- KNIEZSA István: A magyar helyesírás a tatárjárásig. MNyTK 25. Budapest 1928.
- KNIEZSA István: Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig. Budapest 1952.
- MOLNÁR József--SIMON Györgyi: Magyar nyelvelmékek. Budapest 1976.
- PAJZS Júlia: Számítógép és lexikográfia. Linguistica. Series A. Studia et Dissertationes. Budapest 1990.
- PAPP Ferenc: Konkordancia írói szótár előkészítése számítógépen. Nyr 1975/3, 351--5.
- PAPP Ferenc--HEXENDORF Edit: A magyar szókincs a könyvnyomtatástól napjainkig -- számítógépre tervezve. Magyar Tudomány 1985/1. 36--40.
- SZATHMÁRI István: Régi nyelvtanaink és egységesülő irodalmi nyelvünk. Budapest 1968.

